

Veniți din nou în Universitate!

M-am gândit că, la terminarea școlii, sau, în fine, a unei etape a ei, voi, studenții de până azi, ar trebui să cunoașteți și altfel profesorii voștri, sau măcar pe unul dintre ei, pe care ați hotărât să-l chemați aici să vă dea socoteală în această zi pe care o socotim festivă și de care ar trebui să vă aduceți aminte peste ani.

Puține zile au anvergura festivă a celei în care terminați o universitate. Lumina ei, strălucitoare acum, se va micșora pe măsură ce trec anii, dar nu se va stinge niciodată. Desigur că la înșurubarea zilei de azi într-o amintire stabilă ajută și frumoasele costume în care v-ați îmbrăcat, pălăriile pătrate, făcute parcă anume pentru a fi aruncate în sus și amestecate apoi la revenirea din zborul lor rotit, cu ciucurii care vă cad cochet pe lângă urechi și se asortează cu zâmbetele voastre până la urechi, cu eșarfele aruncate peste umăr, cu tinerețea și siluetele cu care nu o să vă mai întâlniți niciodată. Ceea ce m-a impresionat întotdeauna în zile de acest fel e și faptul că, acum doar, voi sunteți toți la fel, veniți toți la școală, nu există premianți și căzuți la examene, toți sunteți absolvenți (în fine, încă potențiali, până la licență...) ai acestei Universități și ai acestei Facultăți. Începând din această zi, profesorii voștri încetează să vă mai considere un nume pe o filă a unui catalog și un chip într-o bancă, după cum voi, cred eu, renunțați la imaginea de dascăl afurisit, scorțos ori fraier de indulgent și ne dați pentru prima oară blagoslovenia de cetățeni obișnuiți, cu care puteți discuta ca de la egal la egal.

Ținând cont de convertirea noastră simultană și reciprocă în posturi de oameni obișnuiți, m-am gândit să vă dau o fațetă, pe care mă aștept să nu fi avut cum să o cunoașteți, a profesorului de lângă voi. Cum însă orice generalizare este la fel de dăunătoare pentru adevăr ca și o statistică, care nu e capabilă a spune adevărul decât prin cazurile care sunt egale cu media, mă voi arăta vouă doar pe mine personal, dar cu îndrăzneala de a crede că mai știu vreo câțiva care-mi seamănă în anumite privințe. Printr-o potrivire aleasă a sortii, aceștia se nimeresc să-mi fie prieteni. Nu vreau să spun că îmi aleg prieteni doar dintre acei colegi care-mi seamănă (ceea ce ar dovedi că am o aroganță fără seamăn pentru valorile care-mi sunt pe plac!), ci doar că anumite trăsături pe care le voi oglindi aici le voi construi ca un fel de chintesență a ceea ce văd și știu că există în colegii mei, trăsături pe care le voi culege toate într-un fel de portret robot pe care, pentru însuflețire, îl voi împovăra cu chipul și asemănarea mea.

Există și un rost ascuns pentru a exersa această construcție, azi, în fața d-voastră. Și acesta este acela al speranței că postura voastră de azi de absolvenți este doar una temporară și că, atașați patetic de universitate, veți reveni în ea, chiar și dacă acest lucru se va întâmpla după un răgaz în care să mai puneți deoparte niscai mijloace și osânză.

Există trei căi de a ajunge din nou la Universitate și la profesorii ei, ce sunt ancorate în: nevoia de diplomă, nevoia de carte și nevoie de Universitate.

Nevoia de diplomă

Eu cred că pentru mulți dintre d-voastră patalamaua obținută prea repede parcă, după numai 3 ani, n-o să vă lase să dormiți liniștiți în scaunele confortabile de prestatori specializați ai marilor firme de IT în care o să ajungeți și, după un timp, o să vreți să adăugați diferența care vă lipsește. Chiar și dacă pentru amorul propriu... În vechime, fetele mai ales, se duceau la școli înalte numai pentru a se lăuda apoi cu o diplomă. Cred că se mai practică încă, în anumite țări africane, moda ca bogații tați de familie să-și trimită băieții la facultate în Europa sau Statele Unite și asta nu pentru că aceștia ar avea nevoie de acea meserie vreodată, ci doar pentru ca fiii să-și poată apoi afișa cu mândrie, la ușă ori deasupra scaunului, diplomele obținute, indiferent de meseriile pe care ar urma să le practice la întoarcerea acasă și care, ar trebui, cu necesitate, să continue business-urile de familie.

Dar cine mai crede azi în diplome? Desigur mai sunt câțiva angajatori care se mai uită încă la rubrica ‚studii’ din CV și pun la socoteală într-o oarecare măsură ceea ce văd acolo. Dar oare chiar contează studiile afișate? Dacă ar fi să compară un candidat fără masterat cu unul cu masterat, primul însă fiind capabil să facă testul de C++ mai bine decât cel de-al doilea, pe cine credeți că l-ar alege angajatorul? Și atunci? De ce să mai pierd încă 2 ani degeaba, când am posibilitatea să învăț atâtea lucruri direct în întreprindere, la locul de muncă, unde primesc și un ban și unde mi se adaugă ani la vechime.

Există două maniere de continuare a studiilor de masterat. Prima dintre ele vă ajută să vă adăugați ușor încă o diplomă, dacă țineți la ce puneți pe perete sau la balansarea armonioasă a CV-ului unde să mai apară un element la rubrica studii: mergeți la un alt fel de facultate. Complementaritatea este, desigur, o modă extrem de atrăgătoare. Întregul proces Bologna s-a clădit în jurul acestei construcții mentale: omul modern trebuie să aibă o viziune integratoare și globalizantă asupra societății, să fie astfel pregătit încât să se poată adapta rapid la schimbări, să se descurce ușor în mai multe domenii. Acest om este un om sociabil, capabil să facă față unui dialog într-o manieră aproape cultă, el poate să convingă într-o conversație. Școlit, cu o diplomă de bază în informatică și un masterat în administrarea afacerilor, în costumul lui impecabil, sacoul bleumarin cu pantaloni negri, cu cravata colorată peste cămașa albă, el este omul viitorului, capabil să conducă o afacere de IT și să ia cele mai bune decizii pentru succesul întreprinderii lui. Dacă dorește succes îl va avea. Societatea noastră are nevoie de cât mai mulți întreprinzători de acest fel care să înlocuiască pătura de parveniți inculți apăruți în înghesuiala succeselor obținute peste noapte ale primilor ani de după marea trecere la capitalism.

‘Diplomații’ acestui gen se gândesc întotdeauna foarte atent la ceea ce doresc să devină. Ei își planifică drumul atent și-și urmăresc țelul cu asiduitate. Și reușesc. E un exemplu de urmat.

Dar, mai aveți încă două modele...

Nevoia de carte

Aceasta este una serioasă. Ei nu i te poți opune mult timp. Când te apucă, te rupe, te domină, te zăpăcește complet, încât nimic nu mai contează, nici bani nici glorie, ci doar știința (în cazul domeniilor umaniste – cultura). Ea izvorăște din credința că ceea ce am învățat nu-mi e de ajuns. Chiar dacă nu am niște gânduri foarte exacte asupra a ceea ce vreau să devin... Chiar dacă nu mă gândesc la viitor, nevoia de a studia nu-mi dă pace. Voi vedea mai târziu pe unde mă vă purta viața. Acum sunt tânăr și am timp berechet. Nevoia de carte vine din curiozitatea de a cerceta ce e nou și din nemulțumirea că nu am reușit în puținul timp petrecut în facultate să deprind lucruri mai profunde, adică de genul celor care sunt date numai „inițiaților”.

Un drag absolvent al meu, în prezent doctorand la Universitatea Sheffield, îmi mărturisea cândva ce bine s-a simțit când, ajuns acolo, a constatat că era unicul din colectiv capabil să construiască un model matematic care să ajute rezolvării unei probleme. Pare-se că el avea ceva ce le lipsea celorlalți: capacitatea de modelare, de abstractizare. Acest lucru nu se deprinde imediat, într-o școală grăbită de procesul Bologna să scoată tineri cu diplome de 3 ani. Dar se poate deprinde prin specializări. Omul de care vă vorbesc făcuse vreo 5 ani de școală la Iași înainte de pleca în Anglia.

Nevoia de carte, în general, îi mână pe cei care doresc să aprofundeze domeniul început. Ei știu că ceea ce au învățat este numai vârful unui iceberg. Restul științei, deși de multe ori nu-l percep în adevărata lui întindere, intuiesc că trebuie să existe. În acești tineri sălășluiesc viitorii specialiști de marcă. Aceștia vor fi cei chemați să rezolve o problemă căreia nimeni nu-i dă de urmă. Să găsească o soluție într-un caz de criză, să propună o abordare nouă într-un proiect care a ajuns într-un dead-end, să proiecteze un sistem de mare complexitate. Ei vor fi consultați și vor fi stimați pentru aceasta.

Tot dintre acești tineri se vor forma viitorii cercetători. Ei sunt excitați la gândul că ar putea să contribuie cu ceva la completarea cunoașterii, ei sunt curioșii, gata să împingă știința mai departe. După terminarea unui masterat științific ei vor vrea să facă un doctorat.

Cercetătorii sunt adesea neglijent îmbrăcați. Pe ei îi recunoști după aerul un pic distrat, un pic copilăresc. Vin la conferințe însemnate în pantaloni scurți, au plete sau chelii și poartă bărbi. Fetele sunt deștepte peste măsură. Toate sunt și foarte frumoase... Ele au o sclipire în ochi când vorbesc despre problemele lor. Băieții sunt plicticoși în adunări colegiale pentru că dacă se întâlnesc cu alții din aceeași breaslă sunt capabili să vorbească o seară întreagă despre problemele lor, ignorându-și nevestele la masă.

Nevoia de universitate

Această nevoie este una extrem de personală. Ea nu are corespondent în vreo achiziție materială imediată, în câștigarea unei slujbe mai bine plătite, sau în promovarea în ierarhia vreunei întreprinderi. Atunci când o slujbă de profesor în Universitate izvorăște din alte considerente decât atașamentul pentru meseria de profesor, atunci cariera este

ratată. Un profesor căruia nu-i place să predea este condamnat la muncă silnică. Desigur această condamnare o resimte oricine nu este îndrăgostit până peste urechi de meseria lui. Numai că în cazul profesorului, tragedia este încă și mai gravă.

Să vă spun de ce...

Un profesor trebuie să-și iubească studenții. Desigur pretenția ar putea apărea ca emanată dintr-un îndemn creștin de iubire a aproapelui. Deși nu neg această componentă, nu vreau să mă lansez acum în ditirambe religioase asupra procesului de învățământ. După cum se știe, Universitatea trebuie să fie apolitică și independentă de religie. Independența de religie înseamnă desigur acceptarea oricărei religii în interiorul său, inclusiv ateismul. Ea înseamnă acceptarea oricărui punct de vedere care nu face rău umanității. Adică libertatea de a gândi după cum te duce capul.

Dacă ceea ce faci la catedră nu-ți place atunci vei fi imediat penalizat de către studenți. Actul predării trebuie să fie unul de vrajă reciprocă. Clasa intră în transă în timp de profesorul vorbește. Toropit de interesul pe care-l descoperă în ochii studenților pentru spusele sale, profesorul este el însuși fermecat, ceea ce face ca acțiunea magică asupra clasei să fie amplificată. Acest bulgăre de zăpadă se rostogolește până la încheierea orei.

Să vă povestesc despre un astfel de profesor din studenția mea la Politehnica din București. Este vorba despre profesorul Șabac, ale cărui complicate cursuri de Matematici Speciale le ascultam ca student în anul întâi al Facultății de Automatică și Calculatoare. Le ascultam toți, ținându-ne respirația. Veneam cât puteam de devreme în sale de curs ca să ocupăm locuri cât mai în față. Gestică lui largă, teatrală și ceremonioasă, dar cuceritoare și pură, ținea imensul amfiteatru (studenții reuniți ai secțiilor de Automatică și Calculatoare) cu sufletul la gură, toți așteptând deznodământul ultimului thriller matematic. Îmi amintesc mai ales sfârșitul unui curs, în care profesorul, ajuns într-o formă a perorației vecină cu extazul, își ridicase ambele brațe oblic în sus pentru a da argumentul final: *Nimic din ceea ce v-am spus n-a fost inventat de om, ci de natură. Euler și Gauss și alții asemenea lor n-au fost decât genialii ei cititori. Ca să știi să citești în natură trebuie să ai geniu.* După care pleca brusc din clasă, încât nouă celor rămași buimăciți ne trebuia un timp până să ne regăsim și ne venea greu să ne uităm unii la alții, parcă înfricoșați că am putea să trădăm unii altora emoția prin care abia trecusem. Eram ca în copilărie, când ieșeam de la câte un film ștergându-ne rușinați lacrimile cu capul în jos să nu ne vadă lumea că noi, băieți în toată firea, nu mai putusem rezista nodului din gât și ne dădusem drumul...

Dar mai am un exemplu, de data asta din școala primară. Era o sală de festivități, mare, plină ochi de elevi care cântau în cor *Republică Măreață Vatră* și alte producții la modă ale creației artistice de partid și de stat. În fața clasei, profesorul de muzică dădea tonul, cântând un vers, pornind corul la un semn rotit și sincronizându-ne apoi prin pase largi și energice. Eu eram undeva în fundul clasei, înghesuit între alți băieți și, laolaltă cu ei, cântam în gura mare, topit de grandoarea melodiei și de patriotismul versului. La un moment dat îl văd de parcă ar deveni mai atent, începând să se plimbe preocupat prin clasă. Continuă să ne dirijeze, dar parcă caută ceva. După ce dă rotocol clasei ajunge în fine lângă mine și îl văd că-și coboară urechea la înălțimea mea. Emoționat și intimidat

de atenția tovarășului profesor eu o las un pic mai încet, dar el îmi face semn să-i trag înaintea la fel. Prind curaj încântat și mă înșurubez în melodie plin de elan. Mă ascultă vreme de un vers, se dumirește și-l văd că aproape nu-i vine să creadă. Îmi strigă ca să acopere glasurile celorlalți: Tu de acum nu mai vii la cor! O dădusem în bară și cu muzica ca și cu fotbalul, unde avusesem parte de o înfrângere la fel de umilitoare... Partea supărătoare în afacerea asta a fost că mie-mi plăcea să cânt, o făceam cu foc și încântare. Și acum îi port pică acelui profesor care mi-a distrus o aspirație, pe care a înlocuit-o cu sentimentul că sunt afon, pe viață...

Un profesor trebuie să știe să descopere într-un student rebel sâmburele de dumnezeire... De aceea vă îndemn să veniți la școală. Ceea ce vă poate da un profesor nu găsiți nicăieri. Restul sunt amănunte tehnice, pe care le puteți găsi în manuale, în documentații tehnice și în lucrul individual ori într-un colectiv. Dar eu vă vorbesc de ceva mult mai important. Toate lucrurile au un simț și un suflet al lor, chiar și în domeniul nostru atât de abstract, sau atât de aplicativ, ar cârcota unii, și, ca student, trebuie să te lași luat de mână și inițiat.

Odată, profesorul Oprea, fostul rector, mi-a mărturisit niște gânduri ale lui despre un proiect fantastic: vroia să organizăm niște întâlniri cu profesorii ieșiți la pensie, pe care să-i punem să vorbească în fața unui microfon, despre orice ar dori ei. În felul acesta, spunea el, s-ar aduna un tezaur de o inestimabilă valoare. Căutarea în el ar trebui să se facă prin mijloace ale procesării vorbirii...

Aș fi vrut să vă povestesc despre alte cele dar m-am luat cu vorba... Aș fi vrut să vă povestesc cam ce face un profesor la Facultate. Voi îl cunoașteți numai din clasă sau laborator. Nu v-am spus nimic despre proiectele profesorilor, despre cercurile științifice pe care le îndrumă aceștia, despre evenimentele internaționale pe care le organizează ei, despre îndrumarea doctoranzilor, despre călătoriile lor la congrese, conferințe și workshopuri, despre cursurile pe care sunt invitați să le țină în diverse locuri, nu numai în Universitatea mamă...

O să vă las d-voastră curiozitatea de a descoperi toate aceste lucruri alături de profesorii d-voastră care vă vor îndruma în masterate și, poate mai departe, în doctorate. Pe care nu e nevoie musai să le faceți aici. Lumea e largă. Mergeți s-o cunoașteți. Indiferent de calea pe care o alegeți, și indiferent dacă vă oferiți acum un răgaz... de muncă, nu părăsiți atât de degrabă Universitatea. Acesta este mesajul meu.

Dan Cristea
7 iunie 2008